

ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ

Навчально–науковий інститут денної освіти
Кафедра товарознавства, біотехнології, експертизи та митної справи

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

(підпис)

Г.О. Бірта
(ініціали, прізвище)

«__» _____ 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни «Національне та міжнародне регулювання
продовольчої безпеки»

освітня програма «Біотехнологія»
спеціальність 162 Біотехнології та біоінженерія
галузь знань 16 Хімічна та біоінженерія
ступінь вищої освіти бакалавр

Робоча програма навчальної дисципліни «Національне та міжнародне регулювання продовольчої безпеки» схвалена та рекомендована до використання в освітньому процесі на засіданні кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної справи

Протокол від «28» серпня 2024 року № 1

Полтава 2024

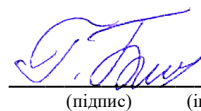
Укладачі:

Бірта Г.О., завідувачка кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної справи Полтавського університету економіки і торгівлі, д.с.-г.н., професор;

Горячова О.О., доцент кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної справи Полтавського університету економіки і торгівлі, к.т.н., доцент

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми «Біотехнологія»
спеціальності 162 «Біотехнології та біоінженерія»
ступеня бакалавр

Г.О. Бірта

(підпис)

(ініціали, прізвище)

«28» серпня 2024 року

Розділ 1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1 - Опис навчальної дисципліни «Національне та міжнародне регулювання продовольчої безпеки»

Місце у структурно-логічній схемі підготовки	<i>Пререквізити:</i> - <i>Постреквізити:</i> Біотехнології та здоров'я людини, Експертні дослідження в біотехнології	
Мова викладання	Українська	
Статус дисципліни: обов'язкова		
Курс/семестр вивчення	4/8	
Кількість кредитів ЄКТС/кількість модулів	3/2	
Денна форма навчання:		
Кількість годин: – загальна кількість: - 90.		
- лекції: 16 год.		
- практичні заняття: 20 год.		
- самостійна робота: 54 год.		
- вид підсумкового контролю (ПМК, екзамен): ПМК		
Заочна форма навчання:		
Кількість годин: – загальна кількість: -		
- лекції: -		
- практичні заняття: -		
- самостійна робота: -		
- вид підсумкового контролю (ПМК, екзамен): -		

Розділ 2. Перелік компетентностей, які забезпечує дана навчальна дисципліна, програмні результати навчання

Метою вивчення навчальної дисципліни Національне та міжнародне регулювання продовольчої безпеки є набуття спеціальних теоретичних знань та практичних навичок щодо політики України та інших країн, яка спрямована на забезпечення стабільного виробництва безпечних продуктів харчування, доступності їх отримання та використання населенням відповідно до фізіологічних норм споживання за рахунок власного виробництва та надходження від імпорту, дій щодо забезпечення належного рівня продовольчої безпеки країни.

Таблиця 2 - Перелік компетентностей, які забезпечує дана навчальна дисципліна, програмні результати навчання

Програмні результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач
<ul style="list-style-type: none"> • вміти застосовувати положення нормативних документів, що регламентують порядок сертифікації продукції, атестації виробництва, вимоги до організації систем управління якістю на підприємствах, правила оформлення технічної документації та ведення технологічного процесу базуючись на знаннях, одержаних під час практичної підготовки (ПР04); 	<ul style="list-style-type: none"> • здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК01); • здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК05); • навички здійснення безпечної діяльності (ЗК06); • прагнення до збереження навколишнього

Програмні результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач
<ul style="list-style-type: none"> • вміти аналізувати нормативні документи (державні та галузеві стандарти, технічні умови, настанови тощо), складати окремі розділи технологічної документації на біотехнологічні продукти різного призначення, аналізувати технологічні ситуації, обирати раціональні технологічні рішення (ПР05); • вміти формулювати завдання для розробки систем виробництв біотехнологічних продуктів різного призначення (ПР21); • вміти враховувати соціальні, екологічні, етичні, економічні аспекти, вимоги охорони праці, виробничої санітарії та пожежної безпеки під час формування технічних рішень (ПР22); • вміти використовувати у виробничій і соціальній діяльності фундаментальні поняття і категорії державотворення для обґрунтування власних світоглядних позицій та політичних переконань з урахуванням процесів соціально-політичної історії України, правових засад та етичних норм (ПР23). 	<p>середовища (ЗК07);</p> <ul style="list-style-type: none"> • здатність здійснювати аналіз нормативної документації, необхідної для здійснення інженерної діяльності у галузі біотехнології (СК03); • здатність проводити аналіз сировини, матеріалів, напівпродуктів, цільових продуктів біотехнологічного виробництва (СК06); • здатність дотримуватись вимог біобезпеки, біозахисту та біоетики (СК15); • здатність організовувати та проводити професійну діяльність з дотриманням принципів біоетики, наукової етики, сучасних конвенцій з охорони життя і навколишнього середовища, усвідомлювати та нести особисту відповідальність за результати дослідження (СК17).

Розділ 3. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1. Державне регулювання продовольчої безпеки України

Тема 1. Поняття, сутність, основні характеристики продовольчої безпеки.

1. Предмет і завдання дисципліни «Національне та міжнародне регулювання продовольчої безпеки».
2. Основні поняття продовольчої безпеки та її місце в національній безпеці країни.
3. Основні підходи у забезпеченні продовольчої безпеки.

Тема 2. Правове регулювання продовольчої безпеки в Україні

1. Сутність та складові продовольчої безпеки.
2. Законодавчі акти, що регулюють продовольчу безпеку в Україні.
3. Державний резерв як засіб забезпечення продовольчої безпеки.
4. Чинники, що впливають на продовольчу безпеку в Україні.

Тема 3. Недержавні методи регулювання продовольчої безпеки

1. Можливості використання міжнародного досвіду для забезпечення продовольчої безпеки в Україні.
2. Структура та забезпечення продовольчої безпеки.
3. Методи забезпечення продовольчої безпеки.
4. Функції регулювання продовольчого забезпечення.

Тема 4. Засоби забезпечення продовольчої безпеки

1. Можливості використання міжнародного досвіду для забезпечення продовольчої безпеки в Україні.
2. Структура та забезпечення продовольчої безпеки.
3. Методи забезпечення продовольчої безпеки.
4. Функції регулювання продовольчого забезпечення.

Тема 5. Проблеми регулювання продовольчої безпеки в Україні.

1. Необхідність гарантування продовольчої безпеки України.
2. Рівні продовольчого забезпечення населення.
3. Продовольча залежності країни та її причини.

МОДУЛЬ 2. Міжнародне регулювання продовольчої безпеки

Тема 6. Всесвітня продовольча безпека. Глобальна продовольча проблема

1. Складові всесвітньої продовольчої безпеки.
2. Сутність глобальної продовольчої проблеми та її місце серед інших.
3. Чинники, які впливають на глобальну продовольчу проблему.
4. Причини виникнення та можливі шляхи вирішення глобальної продовольчої проблеми.

Тема 7. Міжнародно-правове регулювання продовольчої безпеки у рамках ООН та її спеціалізованих установ

1. Механізм забезпечення міжнародної продовольчої безпеки.
2. Спеціалізовані міжнародні організації щодо забезпечення міжнародної продовольчої безпеки.
3. Роль ФАО у вирішенні проблеми світової продовольчої безпеки.
4. Структура та напрямки діяльності ФАО.

Тема 8. Міжнародно-правове регулювання продовольчої безпеки в рамках Світової організації торгівлі

1. Концептуальний підхід до забезпечення продовольчої безпеки.
2. Аналіз досвіду країн-членів СОТ до забезпечення продовольчої безпеки.
3. Організаційно-правовий механізм забезпечення угод СОТ з продовольчої безпеки.

Тема 9. Регламентация продовольчої безпеки в ЄС

1. Основні принципи європейської продовольчої політики.
2. Директиви ЄС щодо безпеки харчових продуктів.
3. «Пакет гігієни» Європейського Союзу.
4. Європейський орган з безпеки харчових продуктів.

Тема 10. Органічне виробництво і продовольча безпека. Підтвердження безпечності харчових продуктів.

1. Інструменти зміцнення продовольчої безпеки.
2. Ефективність впровадження органічного виробництва.
3. Екологічна сертифікація.

Розділ 4. Тематичний план навчальної дисципліни

Таблиця 4 - Тематичний план навчальної дисципліни Національне та міжнародне регулювання продовольчої безпеки для студентів денної форми навчання

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання семінарського, практичного або лабораторного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи в розрізі тем	Кількість годин
Модуль 1. Державне регулювання продовольчої безпеки України					
Тема 1. Поняття, сутність, основні характеристики продовольчої безпеки. Лекція 1. Поняття, сутність, основні характеристики продовольчої безпеки. 1. Предмет і завдання дисципліни «Національне та міжнародне регулювання продовольчої безпеки». 2. Основні поняття продовольчої безпеки та її	2	Практичне заняття 1. Поняття, сутність, основні характеристики продовольчої безпеки 1. Підходи до визначення поняття продовольчої безпеки 2. Аналіз систему показників, що характеризують продовольчу безпеку. 3. Вивчення принципів глобальної продовольчої безпеки.	2	Самостійна робота: з навчально-методичною літературою: конспектування, тезування, анотування; вирішення завдань, написання доповідей та рефератів.	6

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання семінарського, практичного або лабораторного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи в розрізі тем	Кількість годин
місце в національній безпеці країни. 3. Основні підходи у забезпеченні продовольчої безпеки.		4. Римські принципи стійкої глобальної продовольчої безпеки			
<p>Тема 2. Правове регулювання продовольчої безпеки в Україні Лекція 2. Правове регулювання продовольчої безпеки в Україні</p> <p>1. Сутність та складові продовольчої безпеки. 2. Законодавчі акти, що регулюють продовольчу безпеку в Україні. 3. Державний резерв як засіб забезпечення продовольчої безпеки. 4. Чинники, що впливають на продовольчу безпеку в Україні.</p>	2	<p>Практичне заняття 2. Правове регулювання продовольчої безпеки в Україні</p> <p>1. Система забезпечення продовольчої безпеки в Україні 2. Функції у забезпеченні продбезпеки. 3. Аналіз організаційного та нормативно-правового забезпечення продовольчої безпеки в Україні. 4. Вивчення Закону "Про продовольчу безпеку" (проект).</p>	2	Самостійна робота: з навчально-методичною літературою: конспектування, тезування, анотування; вирішення завдань, написання доповідей та рефератів.	6
<p>Тема 3. Недержавні методи регулювання продовольчої безпеки</p> <p>1. Можливості використання міжнародного досвіду для забезпечення продовольчої безпеки в Україні. 2. Структура та забезпечення продовольчої безпеки. 3. Методи забезпечення продовольчої безпеки. 4. Функції регулювання продовольчого забезпечення.</p>	-	<p>Практичне заняття 3. Недержавні методи регулювання продовольчої безпеки</p> <p>1. Аналіз концептуальної моделі системи продовольчого забезпечення. 2. Методи забезпечення продовольчої безпеки. 3. Функції регулювання продовольчого забезпечення.</p>	2	Самостійна робота: з навчально-методичною літературою: конспектування, тезування, анотування; вирішення завдань, написання доповідей та рефератів.	6
<p>Тема 4. Засоби забезпечення продовольчої безпеки Лекція 3. Засоби забезпечення продовольчої безпеки</p> <p>1. Можливості використання міжнародного досвіду для забезпечення продовольчої</p>		<p>Практичне заняття 4. Засоби забезпечення продовольчої безпеки</p> <p>1. Аналіз досвіду нормативно-правового забезпечення політики продовольчої безпеки інших країн 2. Методи забезпечення</p>		Самостійна робота: з навчально-методичною літературою: конспектування, тезування, анотування; вирішення завдань, написання	

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання семінарського, практичного або лабораторного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи в розрізі тем	Кількість годин
безпеки в Україні. 2. Структура та забезпечення продовольчої безпеки. 3. Методи забезпечення продовольчої безпеки. 4. Функції регулювання продовольчого забезпечення.	2	продовольчої безпеки. 3. Світовий досвід управління продовольчою безпекою	2	доповідей та рефератів.	5
Тема 5. Проблеми регулювання продовольчої безпеки в Україні. Лекція 4. Проблеми регулювання продовольчої безпеки в Україні 1. Необхідність гарантування продовольчої безпеки України. 2. Рівні продовольчого забезпечення населення. 3. Продовольча залежності країни та її причини.	2	Практичне заняття 5. Проблеми регулювання продовольчої безпеки в Україні. 1. Аналіз динаміки калорійності середньодобового споживання продуктів харчування населенням України. 2. Розрахунок індикаторів достатності споживання продуктів харчування. 3. Проблеми продовольчої безпеки в Україні	2	Самостійна робота: з навчально-методичною літературою: конспектування, тезування, анотування; вирішення завдань, написання доповідей та рефератів.	5
Разом по модулю 1	8		10		28
Модуль 2. Міжнародне регулювання продовольчої безпеки					
Тема 6. Всесвітня продовольча безпека. Глобальна продовольча проблема Лекція 5. Всесвітня продовольча безпека. Глобальна продовольча проблема. 1. Складові всесвітньої продовольчої безпеки. 2. Сутність глобальної продовольчої проблеми та її місце серед інших. 3. Чинники, які впливають на глобальну продовольчу проблему. 4. Причини виникнення та можливі шляхи вирішення глобальної продовольчої проблеми.	2	Практичне заняття 6. Всесвітня продовольча безпека. Глобальна продовольча проблема 1. Характеристика глобальної продовольчої проблеми. 2. Можливі шляхи вирішення глобальної продовольчої проблеми в майбутньому. 3. Вплив глобальної продовольчої проблеми на продовольчу безпеку України.	2	Самостійна робота: з навчально-методичною літературою: конспектування, тезування, анотування; вирішення завдань, написання доповідей та рефератів.	5
Тема 7. Міжнародно-правове регулювання продовольчої безпеки у	2	Практичне заняття 7. Міжнародно-правове регулювання продовольчої	2	Самостійна робота: з навчально-методичною	5

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання семінарського, практичного або лабораторного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи в розрізі тем	Кількість годин
<p>рамках ООН та її спеціалізованих установ Лекція 6. Міжнародно-правове регулювання продовольчої безпеки у рамках ООН та її спеціалізованих установ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Механізм забезпечення міжнародної продовольчої безпеки. 2. Спеціалізовані міжнародні організації щодо забезпечення міжнародної продовольчої безпеки. 3. Роль ФАО у вирішенні проблеми світової продовольчої безпеки. 4. Структура та напрямки діяльності ФАО. 		<p>безпеки у рамках ООН та її спеціалізованих</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вивчення Міжнародних інституцій в галузі забезпечення продовольчої безпеки. 2. Вивчення основних функцій діяльності ФАО ВООЗ. 3. Механізм забезпечення міжнародної продовольчої безпеки. 		<p>літературою: конспектування, тезування, анотування; вирішення завдань, написання доповідей та рефератів.</p>	
<p>Тема 8. Міжнародно-правове регулювання продовольчої безпеки в рамках Світової організації торгівлі</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Концептуальний підхід до забезпечення продовольчої безпеки. 2. Аналіз досвіду країн-членів СОТ до забезпечення продовольчої безпеки. 3. Організаційно-правовий механізм забезпечення угод СОТ з продовольчої безпеки. 	-	<p>Практичне заняття 8. Міжнародно-правове регулювання продовольчої безпеки в рамках Світової організації торгівлі</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості регулювання продовольчої безпеки в рамках СОТ. 2. Основні напрямки правового регулювання продовольчої безпеки в рамках Світової організації торгівлі. 3. Визначення основних понять продовольчої безпеки в рамках угод СОТ. 	2	<p>Самостійна робота: з навчально-методичною літературою: конспектування, тезування, анотування; вирішення завдань, написання доповідей та рефератів.</p>	5
<p>Тема 9. Регламентація продовольчої безпеки в ЄС Лекція 7. Регламентація продовольчої безпеки в ЄС</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні принципи європейської продовольчої політики. 2. Директиви ЄС щодо безпеки харчових продуктів. 3. «Пакет гігієни» Європейського Союзу. 4. Європейський орган з 	2	<p>Практичне заняття 9. Регламентація продовольчої безпеки в ЄС</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Безпечність харчових продуктів за законодавством України та Європейського Союзу. 2. Характеристика Регламенту Європейського парламенту і ради (ЄС) № 178/2002. 3. Основні завдання та цілі 	2	<p>Самостійна робота: з навчально-методичною літературою: конспектування, тезування, анотування; вирішення завдань, написання доповідей та рефератів.</p>	6

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання семінарського, практичного або лабораторного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи в розрізі тем	Кількість годин
безпеки харчових продуктів.		діяльності EFSA (Про Європейське агентство з безпеки харчових продуктів).			
Тема 10. Органічне виробництво і продовольча безпека. Підтвердження безпечності харчових продуктів. Лекція 8. Органічне виробництво і продовольча безпека. Підтвердження безпечності харчових продуктів. 1. Інструменти зміцнення продовольчої безпеки. 2. Ефективність впровадження органічного виробництва. 3. Екологічна сертифікація.	2	Практичне заняття 10. Органічне виробництво і продовольча безпека. Підтвердження безпечності харчових продуктів. 1. Вивчення основних понять органічного виробництва. 2. Вивчення основних положень Закону України Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції. 3. Особливості маркування органічної продукції.	2	Самостійна робота: з навчально-методичною літературою: конспектування, тезування, анування; вирішення завдань, написання доповідей та рефератів.	5
Разом по модулю 2	8		10		26
Всього	16		20		54

Розділ 5. Система оцінювання знань студентів

Таблиця 5.1 – Розподіл балів за результатами вивчення навчальної дисципліни

Види робіт	Максимальна кількість балів
Модуль 1 (теми 1-5): відвідування занять (5 балів); захист домашнього завдання (5 балів); виконання навчальних завдань (5 балів); завдання самостійної роботи (5 балів); тестування (10 бали); поточна модульна робота (20 балів)	50
Модуль 2 (теми 6-10): відвідування занять (5 балів); захист домашнього завдання (5 балів); виконання навчальних завдань (5 балів); завдання самостійної роботи (5 балів); тестування (10 бали); поточна модульна робота (20 балів)	50
Разом	100

Таблиця 5.2 – Система нарахування додаткових балів за видами робіт з вивчення навчальної дисципліни

Форма роботи	Вид роботи	Бали
1. Навчальна	1. Виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань підвищеної складності	10
2. Науково-дослідна	Участь у науковому гуртку	10
	Участь в наукових студентських конференціях: університетських, міжвузівських, всеукраїнських, міжнародних	20

За додаткові види навчальних робіт студент може отримати не більше 30 балів. Додаткові бали додаються до загальної підсумкової оцінки за вивчення навчальної дисципліни, але загальна підсумкова оцінка не може перевищувати 100 балів.

Таблиця 6 - Шкала оцінювання знань здобувачів вищої освіти за результатами вивчення навчальної дисципліни

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Відмінно
82-89	B	Дуже добре
74-81	C	Добре
64-73	D	Задовільно
60-63	E	Задовільно достатньо
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Розділ 6. Інформаційні джерела

1. Алексєєва Я.В. Формування напрямів підвищення продовольчої безпеки з урахуванням міжнародного досвіду / О.А. Остапенко, Я.В. Алексєєва // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. праць. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2015. – № 3(63). – С. 198–202.
2. Артїмонова І.В. Концептуальні підходи до дослідження системи продовольчої безпеки / А.В. Артїмонова : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.msu.edu.ua/visn/wp-content/uploads/2015/11/2-4-1-2015-5.pdf
3. Гойчук О.І. Продовольча безпека: монографія / О.І. Гойчук. – Житомир: Полісся, 2004. – 348 с
4. Закон України від 22.12.2011 р. № 4227-VI «Про продовольчу безпеку України» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=44744
5. Зеленська О. О. Система продовольчої безпеки: сутність та ієрархічні рівні / О. О. Зеленська // Вісник ЖДТУ. – 2012. – № 1 (59). – С. 108 – 112.
6. Лушпаєв С.О. Поняття продовольчої безпеки за законодавством зарубіжних держав / С.О. Лушпаєв // ФЛ. – 2015. – №3. – С. 135–142.
7. Манзій І.Б. Продовольча безпека: структура, принципи, реальність загроз: [Електронний ресурс] / І.Б. Манзій. – Режим доступу: <http://lib.udau.edu.ua/bitstream/123456789.pdf>
8. Основні вимоги законодавства ЄС до безпеки та якості товарів / Представництво України при ЄС та Європейського співтовариства з Атомної енергії: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/Ukraine+++EU+export-import+helpdesk+/Non-tariff+regulation>
9. Політика адаптації вітчизняного законодавства в галузі норм і стандартів до європейських вимог: [Електронний ресурс] / Біла книга. МЦПД. 2019. – Режим доступу: <http://www.icps.com.ua/files/articles/45/19/White%2009%20-%20Technical%20Regulation%20Committee%20U.pdf>
10. Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб: Закон України від 22.12.1995 №493/95-ВР зі змінами та доповненнями // zakon1.rada.gov.ua.
11. Про продовольчу безпеку України: Проект закону України від 28.04.2011 №8370-1 // zakon1.rada.gov.ua.
12. Продовольча безпека: світові тенденції та національні особливості: матер. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 25 вересня 2014 р.) / Кафедра економіки промисловості Одеської націон. акад. харчових технологій. – Одеса: Фенікс, 2014. – 182 с.

13. Саблук П.Т. Глобалізація і продовольство : монографія / П.Т. Саблук, О.Г. Білорус, В.І. Власов. – К.: ННЦ–ІАЕ, 2008. – 632 с.
14. Україна та глобальна продовольча безпека в умовах війни [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ukrayina-ta-hlobalna-prodovolcha-bezpeka-v-umovakh-viynu>
15. Щербина С.В. Державна політика забезпечення продовольчої безпеки України / С.В. Щербина // Вісник НАДУ при Президентіві України. – 2014. – №2. – С. 49–55.

Розділ 7. Програмне забезпечення навчальної дисципліни

1. Банк тестів за курсом, які розміщені у програмній оболонці Open test.
2. Супровід лекцій за курсом з використанням Microsoft PowerPoint Presentation.
3. Горячова О.О. Національне та міжнародне регулювання продовольчої безпеки: дистанційний курс // О.О. Горячова [Електронний ресурс] : Головний центр дистанційного навчання Полтавський університет економіки і торгівлі. – Режим доступу: <http://www2.el.puet.edu.ua/st/course/view.php?id=2689>